

1. ΟΤΙ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΔΩ ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΑΝΤΑ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 18/06/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 18/06/2023

Σελίδα: 26

Ό,τι και αν κάνουμε, εδώ θα είμαστε πάντα «οι Αλβανοί»

Παιδιά δεύτερης γενιάς, που μεγάλωσαν στην Ελλάδα, σκέφτονται ή έχουν κιόλας επιχειρήσει το βήμα της δεύτερης μετανάστευσης προς την Ευρώπη. Γιατί;

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗ**

«Είχα πολλούς φόβους μεγαλώνοντας, καθώς πίστευα ότι όλα είχαν γίνει λάθος με μένα. Ενιωθα αρχικά ότι γεννήθηκα σε λάθος χώρα. Γεννήθηκα στην Αλβανία, η οποία έχτισε τον "σοσιαλιστικό παράδεισο" της απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο και αφημένη στη μοίρα της σε μια γωνιά της Ευρώπης. Στη συνέχεια είχα την εντύπωση πως μεγαλώνω σε λάθος χώρα με λάθος όνομα και λάθος θρησκεία, γι' αυτό με κυριεύει ένας διαρκής φόβος. [...] Στα Δελτία Ειδήσεων υπήρχε πάντα ένα θέμα που αφορούσε τους Αλβανούς, στις περισσότερες των περιπτώσεων κάτι αρνητικό. Δεν καταλάβαινα γιατί δεν αναφέρονταν σε κανέναν Αλβανό με το όνομά του, αλλά τους αρκούσε η λέξη "Αλβανός"». Με αυτά τα λόγια ξεκινάει το αυτοβιογραφικό βιβλίο του Ελσόν Ζγκούρη, γιου Αλβανών μεταναστών που μεγάλωσε στην Ελλάδα. Ο Ζγκούρη δεν είναι ο μοναδικός που αποφάσισε να μετουσιώσει το βιομά του από τη μετανάστευσή τους ως παιδί σε τέχνη. Πληθαίνουν οι φωνές των παιδιών της δεύτερης γενιάς που νιώθουν την ανάγκη να καταγράψουν τη δική τους προσωπική ιστορία, που συμπληρώνει το επίσημο ιστορικό αφήγημα του μεγαλύτερου σε όγκο μεταναστευτικού κύματος στην Ελλάδα.

Παράλληλα, σε εξέλιξη βρίσκεται το εγχείρημα που πραγματοποιούν τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας για τη δημιουργία ενός αρχείου τεκμηρίων και προσωπικών μαρτυριών από τη δεκαετία του '90, κατά την

οποία ήρθαν από την Αλβανία ως μετανάστες εκατοντάδες χιλιάδες οικογένειες. Το εν λόγω πρότζεκτ παίρνει σάρκα και οστά χάρη στη χρηματοδότηση του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια. «Θέλουμε να συμβάλουμε στη διάδοση και διάδοση της μνήμης της αλβανικής μετανάστευσης», εξηγεί στην «Κ» η Διρίντα Μουσαρά, συντονίστρια του Αρχείου των ΑΣΚΙ, που είναι ταυτόχρονα παιδί Αλβανών μεταναστών. «Η ανταπόκριση του κόσμου είναι μεγάλη και συγκινητική», τονίζει η ίδια, «η καταγραφή των μαρτυριών συνεχίζεται».

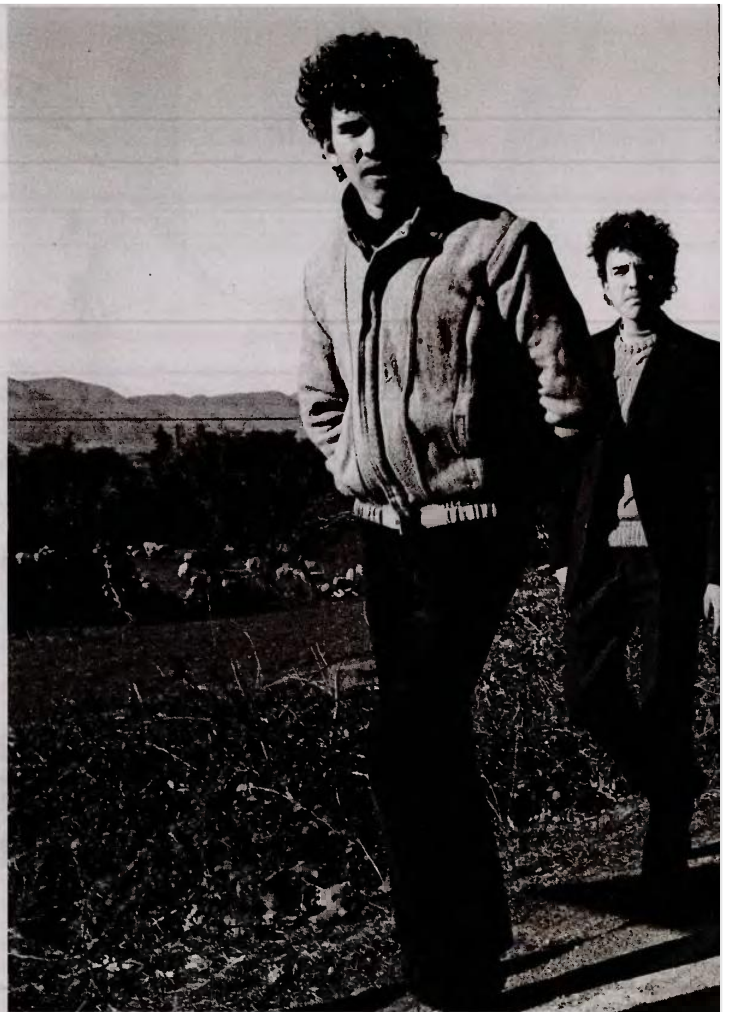
Τα «καλύτερά τους» χρόνια

Έχουν περάσει πάνω από 30 χρόνια από το 1991, χρονιά ορόσημο, κατά την οποία ξεκίνησε το μεταναστευτικό κύμα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι έχει φτάσει το πλήρωμα του χρόνου να ειπωθούν αλήθειες που για δεκαετίες αποσιωπήθηκαν. Τριάντα χρόνια αντιστοιχούν στα παραγωγικά, στα «καλύτερα» χρόνια ενός ανθρώπου – αυτά που πολλοί Αλβανοί αφιέρωσαν δουλεύοντας στην Ελλάδα. Οι μετανάστες, εκ των οποίων πολλοί μέλη της ελληνικής ομογένειας στη Βόρεια Ηπειρο, εξελίχθηκαν στην πολυπληθέστερη εθνότητα ομάδα στην Ελλάδα και σε εκείνη που κατόρθωσε μέσα σε μια γενιά – κάποιες φορές και πιο σύντομα – να ενσωματωθεί επιτυχώς στην ελληνική κοινωνία. Εργάστηκαν σε οικοδομή, έκαναν μερμερία, φρόντισαν μαρά και γέροντες, καθάρισαν σπίτια, οδήγησαν ταξί. Πάλεψαν για να βουλώσουν τα στόματα, που στην πρώτη ευκαιρία φώναζαν «δεν θα γίνεις Έλλη-

νας, ποτέ, Αλβανέ». Τριάντα και πλέον χρόνια αργότερα, κάποιοι απέκτησαν περιουσία, οι περισσότεροι κέρδισαν την εμπιστοσύνη εργοδοτών και συνεργατών, ενώ τα παιδιά τους έχουν σημειώσει μια αξιοζήλευτη πορεία: η εξέλιξη είναι συχνά τέτοια, που δημιουργείται χάσμα μεταξύ πρώτης και δεύτερης γενιάς. Στην πλειονότητά τους τα παιδιά τους απέκτησαν –μετά πολλές παλινοωδίες– την ελληνική υπηκοότητα. Κι όμως, αυτή η γενιά νέων ανθρώπων, γαλουχημένων και μορφωμένων στην Ελλάδα και ενσωματωμένων τόσο ώστε να μην τίθεται καν ζήτημα αφομοίωσης, έχει αρχίσει να φεύγει προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Η δεύτερη γενιά Αλβανών ακολουθεί τον δρόμο της δεύτερης μετανάστευσης. Γιατί;

Τα παιδιά, στα οποία δεν δόθηκε η ελληνική σημαία ως επιβράβευση για τις σχολικές τους επιδόσεις και τα οποία διάβασαν χωρίς βοήθεια στο σπίτι τα απογεύματα προσέχοντας τα μικρότερα αδέρφια τους, σπούδασαν, εργάζονται και συχνά γυρνούν την πλάτη στην Ελλάδα μεταναστεύοντας εκ νέου. «Ό,τι και αν καταφέρουμε εδώ, θα είμαστε πάντα οι Αλβανοί», λένε, «θα πρέπει πάντα να εξηγούμε πως προφέρεται το όνομά μας και από πού κρατάει η σκούφια μας».

Η «Κ» μιλάει με εκπροσώπους της πρώτης και της δεύτερης γενιάς μεταναστών για την εμπειρία της μετανάστευσης στην Ελλάδα, την υπαρκτά μοναξιά του μετανάστη, τα οικογενειακά αφήγηματά, τις ήττες και τις νίκες, αλλά και την απόφαση για μια νέα μετανάστευση.

Αλβανοί μετανάστες διασχίζουν τα σινορα με την Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '90. Τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας συγκεντρώνουν ντοκουμέντα από εκείνη την εποχή (φωτογραφία του Σπύρου Στάβερη).

Ελσόν Ζγκούρη, 37 ετών

Στην Ελλάδα είχα «ταβάνι», στη Γερμανία, όχι

1. ΟΤΙ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΔΩ ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΑΝΤΑ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 18/06/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 18/06/2023

Σελίδα: 26

ΑΠΟΨΗ

Πώς στερήθηκαν το δικαίωμα του ανήκεν

Της **ΕΝΤΑ ΓΚΕΜΗ**

Το 1990, η Ελλάδα, από μια χώρα σε μεγάλο βαθμό ομοιογενής σε γλωσσικό, εθνικό και πολιτισμικό επίπεδο, μετατράπηκε «εν μια νυκτί» σε χώρα υποδοχής μαζικών μεταναστευτικών ροών προερχόμενες κυρίως από την Αλβανία. Παρά τις πρωτοφανείς για τα ελληνικά δεδομένα εξελλίξεις, η πολιτεία εμφανίστηκε απρόθυμη να αντιμετωπίσει την κατάσταση με θεσμικά μέσα. Στη συνέχεια, η οικονομική κρίση και οι επακόλουθες κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις της δεκαετίας του 2010 συνέβαλαν καθοριστικά στην ανατροπή των οποίων κερτιμένων. Ο ρατσισμός της κρίσης συμπάρεσε κάθε προσπάθεια εμβάθυνσης της κοινωνικής ένταξης και εμπέδωσης της ετερότητας. Η νέα αυτή συνθήκη προκάλεσε σοβαρό κύμα θεσμικής και κοινωνικής περιθωριοποίησης της πρώτης γενιάς μεταναστών, ενώ διαμόρφωσε δυσχερέστερες συνθήκες για τη δεύτερη γενιά προκαλώντας την έντονη διαρροή του κοινωνικού τους κεφαλαίου (όπως και των νέων Ελλήνων) μέσω της διεθνούς μετανάστευσης.

Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι σημαντικός αριθμός τόσο Ελλήνων όσο και δεύτερης γενιάς μεταναστών (πολλοί με ελληνικό διαβατήριο) έχει μετεγκατασταθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την Eurostat (2023) την περίοδο 2012-2021, 1.023.307 Έλληνες πολίτες έχουν μετοικήσει στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από αυτούς το 30%-40% εκτιμάται ότι είναι

νέοι δεύτερης γενιάς μετανάστες αλβανικής καταγωγής.

Σε μια προσπάθεια εις βάθος κατανόησης του φαινομένου, πρόσφατες μελέτες έχουν αναδείξει την οικονομική κρίση, το ασταθές νομικό και κοινωνικό status, και την έλλειψη προοπτικής κοινωνικής ανέδου ως βασικούς λόγους πίσω από την απόφαση να φύγουν από την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το εν εξελίξει ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο «Τροχίες Αλβανικής Μετανάστευσης: Κοινωνική και Γλωσσική Δυναμική στην Ελλάδα, την Αλβανία, το Κοσσυφοπέδιο, την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο» (2023-2024) που χρηματοδοτείται από το Πανεπιστήμιο του Westminster στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχει ως στόχο, μεταξύ άλλων, τη χαρτογράφηση του φαινομένου της διεθνούς μετανάστευσης της δεύτερης γενιάς Ελλήνων πολιτών (ή κατοίκων άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς) αλβανικής καταγωγής από την Ελλάδα προς το Ηνωμένο Βασίλειο. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της εθνογραφικής έρευνας που διεξήχθη τον περασμένο Μάιο στην Αθήνα, προκύπτει ότι η δομική περιθωριοποίηση, ο κοινωνικός στιγματισμός και η οικονομική κρίση είναι οι κύριες αιτίες αποκλεισμού. Επιπλέον, το ζήτημα της πρόσβασης στην ιθαγένεια ή της εξασφάλισης μόνιμης άδειας διαμονής εμπεδώνουν την αίσθηση του περιθωριοποιημένου «άλλου» που του αρνούνται με επίμονο τρόπο το δικαίωμα του ανήκειν. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας ερωτώμενος: «Νιώθω Έλληνας αλλά δεν μπορώ να ταυ-

τιστώ με την Ελλάδα. Δεν νιώθω ότι η κοινωνία είναι έτοιμη να με αποδεχτεί ως Έλληνα, ως Αλβανοέλληνα ή ως Ελληνοαλβανό».

Οι εξελίξεις αυτές σηματοδοτούν μια προαναγγελθείσα κοινωνικοπολιτική οπισθοδρόμηση, οι λόγοι της οποίας ανάγονται σε τρία επίπεδα. Πρώτον, 33 χρόνια μετά τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής παραμένουν η επιμονή στη διατήρηση του καθεστώτος ιδιότητας νομιμότητας, η άκρως εθνοκεντρική διάσταση της συμπεριληψής και της ιθαγένειας, και η έμφαση στην ασφάλεια και στις κατασταλτικές πολιτικές.

Το δεύτερο επιχειρήμα ανάγεται στον τρόπο διάρθρωσης του δημόσιου λόγου και στον ρόλο των ΜΜΕ. Η υπερπροβολή του βαθιά λαϊκιστικού, «οργισμένου» λόγου, εμποτισμένου συνήθως με φυλετικό μίσος, διαμορφώνει συγκρουσιακές συλλογικές συνειδήσεις οι οποίες οδηγούν στην ενκοπή της ετερότητας και στην άρνηση της συνύπαρξης με τη διαφορετικότητα.

Τρίτον, η παρούσα κατάσταση αποτελεί ήττα του κινήματος πρόσφυγων των δικαιωμάτων των μεταναστών. Παρά τις ιδεολογικές ευαισθησίες και τις καλές προθέσεις το κίνημα δεν εμπεδώνει τα κέντρα και τον τρόπο λήψης των αποφάσεων.

Η κ. Εντα Γκέμη είναι επιστημονική συνεργάτις στο **ΕΥΑΝΕΜΕΠ**, καθηγήτρια Πολιτικής Κοινωνιολογίας, UNY.

Οι πολύμορφες αναμονές στο αστυνομικό τμήμα για την έκδοση της άδειας εισόδου και εξόδου της οικογένειας είναι μια από τις πιο τραυματικές μνήμες των παιδικών χρόνων του Ελσον. «Περιμέναμε για πολλές ώρες 30-40 άτομα, οικογένειες με μωρά, μας έβριζαν, μας έσπρωχναν, μας πρόσβαλλαν», θυμάται σήμερα, στα 37 του. «Ανεπισημάς έδιναν προτεραιότητα σε όσους πίστευαν οι Έλληνες αστυνομικοί ότι είχαν σχέση με την ελληνική ή βλαχική μειονότητα», προσθέτει, «ο πατέρας μου είχε βλάχικο επίθετο αλλά δεν γνώριζε τη γλώσσα, του ζήτησαν όμως επιτακτικά να μιλήσει βλάχικα». Έως ότου θεομοθετηθούν οι πράσινες κάρτες, η παραπάνω διαδικασία ήταν υποχρεωτική για να περάσουν οι Αλβανοί μετανάστες τα σύνορα. «Ήμασταν στο έλεος κάθε αστυνομικού». Εξίσου εξουτελιστικός ήταν και ο έλεγχος από τους συνοριοφύλακες, «ο φόβος και η ταπεινότητα που επιδείκνυαν εκείνες τις στιγμές οι γονείς μου ήταν άνευ προηγούμενου, μας ικέτευαν να μη μιλάμε, να μην κοιτούμαστε, να είμαστε καλά παιδιά». Ο πατέρας του, «αν και δύο μέτρα άνδρας, συμμορφωνόταν σε οτιδήποτε λογικό ή παράλογο του έλεγαν κατά τον έλεγχο, θυμάται ο Ελσον Ζγκούρη.

Ο πατέρας μου, αν και δύο μέτρα άνδρας, συμμορφωνόταν σε οτιδήποτε λογικό ή παράλογο του έλεγαν κατά τον έλεγχο, θυμάται ο Ελσον Ζγκούρη.

Όταν συγκρίνω τους όρους της δικής μου μετανάστευσης με εκείνη των γονιών μου, θέλω να κλάψω: κινδύνευαν ανά πάσα στιγμή να συλληφθούν. Η λέξη «χαρτιά» μάς κυνηγούσε.

της Πέλλας, σε μικρή απόσταση από τα σύνορα. Οι γονείς του δουλεύουν στα χωράφια, «σπαράγγια, καπνά, ροδάκινα». Την εφηβεία του ο Ελσον την περνάει στη Σάμο, μαζί με συγγενείς του. «Εκείνα τα χρόνια άρκισα να αντιλαμβάνομαι περισσότερο το στίγμα, η ερώτηση "από πού είσαι" ετίθετο επιτακτικά από τους πάντες», διηγείται. «Ταυτόχρονα άρκισα να αντιδρώ και περισσότερο σε ρατσιστικές συμπεριφορές». Εν συνεχεία περνάει στα ΤΕΙ Πληροφορικής στην Καβάλα: «Υπήρξα ιδιαίτερα ενεργός και στον αθλη-

τισμό (σ.σ. έπαιζε ποδόσφαιρο), σε πολιτιστικές δράσεις και στον συνδικαλισμό», επισημαίνει, «για μένα πάντα υπήρχε ένα ταβάνι— "έως εδώ, είσαι Αλβανός"». Συνειδητοποιεί πως ό,τι και αν καταφέρει να κάνει στην Ελλάδα δεν θα γίνει ποτέ αρεστός. «Είχα πάει Erasmus στο Βέλγιο και εκεί αποφάσισα ότι θα ήθελα να ζήσω στο εξωτερικό». Η απήχησή του για ιθαγένεια έχει «παγώσει» για πολλά χρόνια. «Έκανα μεταπτυχιακό στην Ελλάδα και περιμένα». Το 2016 πήρε την ελληνική υπηκοότητα. «Πήγα να δουλέψω μια σεζόν στη Μύκονο για να μαζέψω λεφτά και έφυγα για Γερμανία», λέει στην «Κ» από το Βερολίνο, όπου πλέον ζει για 8η χρονιά και εργάζεται ως μηχανικός διασφάλισης ποιότητας. «Οι αδελφές μου έχουν εγκατασταθεί ή μια στη Μ. Βρετανία και η άλλη στην Κολωνία, οι γονείς μου έχουν επιλέξει να μείνουν στην Ελλάδα», διευκρινίζει. «Όταν συγκρίνω τους όρους της δικής μου μετανάστευσης με εκείνη των γονιών μου, θέλω να κλάψω: είχαν έρθει ανασφάλιστοι, κινδύνευαν ανά πάσα στιγμή να συλληφθούν χωρίς λόγο και αιτία», λέει. «Η λέξη "χαρτιά" μάς κυνηγούσε».

Για τον ίδιο η απόσταση από την Ελλάδα είναι βάλοσα. «Εδώ στη Γερμανία δεν είναι καθόλου κακό να μιλάς αλβανικά», παρατηρεί, «ό,τι νιώθεις είναι αποδεκτό». Η ενδοσκόπηση οδήγησε και στο πρώτο του συγγραφικό πόνημα, «Ολες οι γάτες είναι όμορφες» (εκδόσεις Παράξενες Μέρες). «Είχα πολλές αναστολές, φοβόμουν ότι ίσως θα εξέθετα τους γονείς μου, ωστόσο τελικά οι ίδιοι είναι χαρούμενοι γιατί ακούγεται —επτέλους— η φωνή τους», λέει με ειλικρίνεια.

1. ΟΤΙ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΔΩ ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΑΝΤΑ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 18/06/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 18/06/2023

Σελίδα: 27

Πάολα Τσέλα, 33 ετών

Ελεγα στους πρόσφυγες, είμαι σαν εσάς

«Είμαι σαν και εσάς, δεν είμαι πιο δυνατή, ξεκίνησα ακριβώς όπως εσείς τώρα». Αυτό ήταν το μήνυμά που προσπαθούσε να μεταφέρει με λέξεις, χειρονομίες και βλέμματα η Πάολα, κόρη μεταναστών από την Αλβανία, στους μικρούς πρόσφυγες που έφθαναν μαζί τα προηγούμενα χρόνια στη Χίο. «Όσο δούλευα στο προσφυγικό, ξύπνησαν ασυνείδητα πολλές αναμνήσεις από τα δικά μου παιδικά χρόνια, η επαφή μαζί τους στάθηκε αφορμή για ενδοσκόπηση», λέει σήμερα η 33χρονη. «Ενιωθα το άγχος των παιδιών καθώς τα συνόδευα σε ένα σχολείο όπου μιλούσαν μια άγνωστη σε εκείνα γλώσσα, συγκινήθηκα βοηθώντας οικογένειες να εγκατασταθούν στη γειτονιά που και εμείς είχαμε μετακομίσει την εποχή που ήρθαμε Ελλάδα». Ταυτόχρονα, γνωρίζει και άλλα παιδιά δεύτερης γενιάς και έχει την ευκαιρία να συζητήσει πολλά, να επαναπροσδιορίσει την ταυτότητά της και να κάνει μερικές πολύ δυνατές φιλίες.

Όταν φθάνει η Πάολα στο νησί είναι πέντε χρόνων και ο αδελφός της τριών. «Μας παραχώρησαν ένα σπίτι στον Καρφό, οι γονείς μου βρήκαν αμέσως δουλειές», θυμάται. «Ελειπαν όλη μέρα από το σπίτι, οπότε γρήγορα ανέλαβα την ευθύνη του μικρού μου αδελφού, δεν παραπονιόμουν όμως, ήμασταν πολύ αγαπημένοι». Στο σχολείο η υποδοχή είναι καλή, αλλά τα ελληνικά δυσκολεύουν τα δύο αδέρφια. «Στην τάξη μου δεν είχαμε άλλα παιδιά από Αλβανία». Η ίδια βαφτίζεται Μαγδαληνή, αλλά επιλέγει να χρησιμοποιεί παντού το αλβανικό της όνομα. «Εχω ενσωματώσει τη νοσταλγία των γονιών μου, οπότε περνά τα σύνορα παθαίνω τα-

Εκεί ενσωματώσει τη νοσταλγία των γονιών μου, οπότε περνά τα σύνορα παθαίνω ταχυπαλμία, όμως στην Αλβανία με αντιμετωπίζουν σαν ξένη, λέει η Πάολα Τσέλα.

Συγκρίνοντας τις εποχές αντιλαμβανόμια ότι εμείς τότε υπήρξαμε πιο τυχεροί, γιατί ήρθαμε σε μια καλύτερη εποχή για τη χώρα και ο κόσμος ήταν σε θέση να μας στηρίξει.

χυπαλμία, όμως στην Αλβανία με αντιμετωπίζουν σαν ξένη», επισημαίνει, «γελάνε με τα αλβανικά μου γιατί κάνω πολλά λάθη». Μεγαλώνοντας η Πάολα αρχίζει να διακρίνει ρατσιστικές συμπεριφορές. «Κάποια βλέμματα ήταν περισσότερο διερευνητικά, κάποιες φορές άκουσα να λένε "α, η Αλβανίδα" ή να μου λένε με έμφραση "εμείς, οι Έλληνες"». Ωστόσο, η ίδια αισθάνεται πολύ κοντά με τους Έλληνες συνομηλικούς της, μεταξύ άλλων έχουν όλοι επηρεαστεί από την πολυετή οικονομική κρίση στην Ελλά-

δα. «Συγκρίνοντας τις εποχές αντιλαμβανόμια ότι εμείς τότε υπήρξαμε πιο τυχεροί, γιατί ήρθαμε σε μια καλύτερη εποχή για τη χώρα και ο κόσμος ήταν σε θέση να μας στηρίξει».

Μαζί με τα παιδιά μαθαίνει ελληνικά και η μητέρα τους. «Η μητέρα μου είναι πολύ ευπροσάρμοστη, γρήγορα ενσωματώθηκε στη κιάτικη κοινωνία, έκανε όποια δουλειά υπήρχε, αλλά πάντα ψαχνόταν, ήθελε να κάνει το κάτι παραπάνω». Καθώς ανέκαθεν μαγειρεύε καλά, αρχίζει να δουλεύει στην εστίαση. «Έγινε σεφ, άνοιξε ένα εστιατόριο στα Φυτά, μετά στα Μεσσήνια και στην πόλη της Χίου», περιγράφει, «δούλευε πάντα με την ψυχή της». Ο πατέρας της, αντίθετως, έχει διαφορετική ιδιοσυγκρασία. «Εκείνος δεν μπόρεσε να προσαρμοστεί εδώ, είναι πολλά χρόνια που έχει παλιννοστήσει». Και η μητέρα της, ωστόσο, λόγω κάποιων οικονομικών δυσκολιών, μεταναστεύει στην Αγγλία. «Εργάζεται σε ένα ελληνικό εστιατόριο στην Οξφόρδη, ενώ και ο αδελφός μου, που έχει σπουδάσει χρηματοοικονομικά, έχει εγκατασταθεί και εργάζεται στην Αγγλία». Και η ίδια προ διετίας παρακολούθησε εκεί μια εννεάμηνη εκπαίδευση στην ολιστική θεραπεία, «καθώς έχω πλέον κατασταλάξει ότι η κλίση μου είναι να φροντίζω τους άλλους».

Όπως παρατηρεί χαριτολογώντας, «ήμουν η μόνη που είχα τάσεις φυγής, αλλά τελικά μόνο εγώ έμεινα στη Χίο». Ο έρωτας φαίνεται να κράτησε την Πάολα στη Χίο, όπου έχει παντρευτεί και έχει αποκτήσει ένα παιδί. «Ο άνδρας μου είναι Χιώτης, κατάγεται από Μικρασίτες πρόσφυγες και νιώθουμε ότι μας ενώνουν πολλά».

1. ΟΤΙ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΔΩ ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΑΝΤΑ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 18/06/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 18/06/2023

Σελίδα: 27

Ιλίρα Αλιάι, 36 ετών

Δεν είχα συνειδητοποιήσει πόσο ήθελα να φύγω

Παρακολουθούσε χρόνο με τον χρόνο το οικογενειακό τραπέζι να αδειάζει. «Ένας ένας οι συγγενείς μας έφευγαν για Ελλάδα», θυμάται σήμερα η 36χρονη Ιλίρα, που γεννήθηκε στους Αγίους Σαράντα. «Η Ελλάδα έπαυρε τότε μυθικές διαστάσεις στο μυαλό μου – ήταν η κούκλα με τις μπαταρίες που μιλούσε και η πολυκρονη σάκα για το σχολείο, δώρα της θείας μου από την Αθήνα». Το 1997, με την κατάρρευση των «πυραμίδων», η οικογένεια αρχίζει να σκέφτεται τη μετανάστευση. Η μητέρα της ήταν λογίστρια και ο πατέρας της ναυτικός. «Είχαμε ένα καλό βιοτικό επίπεδο». Η οικογένεια κατεβαίνει για καλοκαιρινές διακοπές στην Αθήνα. «Τότε μας ρώτησαν αν θα θέλαμε να συνεχίσουμε και τον Σεπτέμβριο στην Ελλάδα». Η 11χρονη τότε Ιλίρα και ο έφηβος αδελφός της απαντούν, ενθουσιασμένοι, καταφατικά και οι γονείς πηγαίνουν στην Αλβανία για να φέρουν ρούχα και οικοσκευή. «Είχαμε φύγει από μια πόλη 25.000 κατοίκων και είχαμε έρθει στην Αθήνα με τα σιναμά και τα λούνα παρκ, είχαμε ξεμυαλιστεί».

Η φυγή σε μια τρίτη χώρα είναι εντέλει θεραπευτική, μια ευκαιρία για να αναθεωρήσουμε, να δούμε τον εαυτό μας υπό άλλο πρίσμα, λέει η Ιλίρα Αλιάι.

Στην Ελλάδα υπάρχει συστηματικός ρατσισμός, οι αλλαγές γίνονται πολύ αργά, δεν μπορείς να μείνεις όλη σου τη ζωή σε έναν τόπο όπου η καταγωγή σου έχει αρνητικό πρόσημο.

«Με κάλεσαν στο δημοτικό και μου ανακοίνωσαν ότι οι αριστοίχοι ήταν τρεις και οι παρελάσεις δύο, εγώ θα εξαιρούμουν επειδή ήμουν Αλβανίδα». Το ίδιο επαναλαμβάνεται και στο γυμνάσιο. «Ήταν κάτι που θεωρούσα εκ των προτέρων δεδομένο, ως έφηβη σκέφτηκα “δεν με θέλετε εσείς, δεν σας θέλω ούτε εγώ”». Περισσότερο τραυματικό (και τραγελαφικό) ήταν το επιχείρημα που επιστράτευσε ένας συμμαθητής της. «Ιλίρα, εμένα ο παππούς μου πολεμεί στο αλβανικό μέτωπο, δεν

μπορείς τώρα εσύ να σηκώνεις την ελληνική σημαία». «Έτρεξα στους γονείς μου με κλάματα και τους ρωτούσα: έχει γίνει πόλεμος μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας».

Η Ιλίρα συνεχίζει όμως ακάθεκτη την πορεία της – εισάγεται στη Γερμανική Φιλολογία του ΕΚΠΑ, κάνει μεταπτυχιακό στο Πάντειο και παράλληλα δουλεύει. «Δεν είχα συνειδητοποιήσει πόσο ήθελα να φύγω», συμπιραίνει, «βρισκόμουν διεισδυτικά σε μια θέση άμυνας, να εξηγήω και να υπερασπιζόμουν τον εαυτό μου». Στα 28 της ταξιδεύει για ένα μήνα στην Ευρώπη – έχει πλέον αποκτήσει ελληνική υπηκοότητα. «Τότε μαθαίνω για μια υποτροφία της γερμανικής Βουλής, την οποία διεκδικώ και κερδίζω». Παρά τις πολύ καλές προϋποθέσεις με τις οποίες μετανάστευει, η Ιλίρα φευγεί με μεγάλη αγωνία. «Φοβόμουν ότι θα είχα μια δύσκολη μετάβαση όπως στα 11 μου, ότι θα γινόμουν πάλι η μετανάστρια που θα την ορίζουν άλλοι». Καθώς όμως όλα πήγαν κατ' ευχήν, η Ιλίρα αποκτά αυτοπεποίθηση. «Η φυγή σε μια τρίτη χώρα είναι εντέλει θεραπευτική, είναι μια ευκαιρία για να αναθεωρήσουμε, να δούμε τον εαυτό μας υπό άλλο πρίσμα. Στην Ελλάδα υπάρχει συστηματικός ρατσισμός, οι αλλαγές γίνονται πολύ αργά, δεν μπορείς να μείνεις όλη σου τη ζωή σε έναν τόπο όπου η καταγωγή σου έχει αρνητικό πρόσημο». Η υπόλοιπη οικογένειά της έχει επιστρέψει στην Αλβανία, «οι γονείς μου χωρίς να έχουν καταρθώσει να βγάλουν σύνταξη, παρά τη σκληρή δουλειά στην Ελλάδα», ενώ η ίδια έχει δημιουργήσει τη δική της στη γερμανική πρωτεύουσα.

Χρήστος Αρμάντο Γκέζορ, 35 ετών

Με έσωζε ότι έπαιζα καλό ποδόσφαιρο

Η λέξη «μετανάστευση» είναι παραπλανητική, εντελώς ανώδυνη, δεν αποδίδει το βάρος του βιώματος, την υπαρξιακή μοναξιά, επισπώνει ο Χρήστος Αρμάντο Γκέζορ.

Είχα σκεφτεί να μεταναστεύσω, αλλά δεν το προχώρησα, έκανα μεγάλο κόπο για να νιώθω εδώ καλά, να αγαπήσω την Ελλάδα, δεν ήθελα να τα αφήσω όλα αυτά.

με διαφορά από τα άλλα τρία αδέρφια μου, τα οποία δούλευαν εξ αρχής στο μεροκάματο», θυμάται, «ένιωθα επί της ουσίας ξένος και μέσα στην οικογένειά μου». Αυτό οφείλεται εν μέρει και στην έλλειψη επικοινωνίας. «Δεν μιλούσαμε πολύ, ειδικά για τα παιδιά». Το παρελθόν του πατέρα του, που έχει σπουδάσει γεωπόνος αγρονόμος και έχει διδάξει στην Αλβανία, το ανακαλύπτει τυχαία. «Τον αποκάλεσε κάποιος “δάσκαλο” και έτσι το έμαθα». Ενθλιμώς πια με αφορμή μια φευγαλέα συζήτηση στο κα-

φενείο του χωριού μαθαίνει για τις οδικές που έχει υποστεί ο πατέρας του. «Συναισθάνομαι πλέον τη ματαιώσή του», θυμάται. Οι καλές του σχολικές επιδόσεις του εξασφαλίζουν το διαβάθριο για το Μετασβίο Πολυτεχνείο και την Αθήνα. «Η Αθήνα ήταν μια αποκαλύψη, μια εμπειρία απελευθερωτική», τονίζει, «τα ερεθίσματα ήταν πολλά, ήρθα σε επαφή με τις τέχνες, άρχισα να ανακαλύπτω τον εαυτό μου και να αναγνωρίζω τις φοβίες μου». Και βέβαια, ο νεαρός Χρήστος αρχίζει τότε, ήδη από τα 19 του, να γράφει με φρενήρεις ρυθμούς. «Ως φοιτητής έγραφα 8-10 ώρες την ημέρα», διηγείται, «είχα ανάγκη να δημιουργήσω τη δική μου ταυτότητα, να τοποθετήσω εγώ τον εαυτό μου στον τόπο και τον χρόνο». Τη δεδομένη στιγμή ο Χρήστος μένει στη Σκάλα Λακωνίας. «Είναι μια μεγάλη ανατροπή για εμένα, αλλά η πρωτεύουσα με κούρασε», παραδέχεται.

«Η λέξη “μετανάστευση” είναι παραπλανητική, εντελώς ανώδυνη», εκτιμά με την ιδιότητα πλέον του συγγραφέα, «δεν αποδίδει το βάρος του βιώματος, την υπαρξιακή μοναξιά: ο μετανάστες αφήνει φίλους, δουλειά, περιουσία και καλείται να δημιουργήσει μια νέα ταυτότητα: πρόκειται για μια διαδικασία με πολλές ψυχολογικές και οικονομικές επιπτώσεις, μια συντριπτική αλλαγή στη ζωή του, που επηρεάζει τα πάντα». Θα αποφασίσει να μεταναστεύσει τώρα ως ενήλικας; «Το είχα σκεφτεί, αλλά δεν το προχώρησα», απαντά, «έκανα μεγάλο κόπο για να νιώθω εδώ καλά, να αγαπήσω την Ελλάδα, δεν ήθελα να τα αφήσω όλα αυτά».

«Είχα καταλάβει από μικρός ότι έπρεπε να κινηθώ με έναν συγκεκριμένο τρόπο για να πάρω τη ζωή στα χέρια μου, ήταν για μένα ζήτημα ζωής και θανάτου, όπως ένας φυλακισμένος που ετοιμάζει την απόδρασή του». Ο 35χρονος Χρήστος Αρμάντο, τοπογράφος μηχανικός αλλά γνωστός για το συγγραφικό και ποιητικό του έργο, το οποίο έχει ήδη αποσπασει πολλές διακρίσεις (ο.σ. 2014 Κρατικό Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Συγγραφέα), «φορκίζει» τα παιδικά του χρόνια στη Λακωνία ως παιδί μεταναστών μέσω της γραφής. «Γεννήθηκα στη Χειμάρρα και ήρθα τριών χρόνων στην Ελλάδα, από την Αλβανία δεν έχω αναμνήσεις, τις έχω χτίσει εκ των υστέρων», εξηγεί στην «Κ», «η μητρική μου γλώσσα είναι τα ελληνικά, εμείς ως Βορειοπρωτότες ήρθαμε εγκλιματισμένοι, ήμασταν χριστιανοί ορθόδοξοι, γνωρίζαμε ήθη και έθιμα». Μια ζωή συστήνεται ως «Χρήστος», «δεν έχω καταφέρει να απαλλαγώ από το “Αρμάντο”, το επίκτητο όνομά μου, με το οποίο με έγραψαν στο ληξιαρχείο οι γονείς μου στην Αλβανία, όπου δεν επιτρέπονταν τα χριστιανικά ονόματα». Η ταυτότητα του Βορειοπρωτότη του εξασφαλίζει μια καλύτερη αντιμετώπιση από τους δασκάλους, ωστόσο από τους συνομηλικούς και την υπόλοιπη τοπική κοινωνία γίνεται συχνά δέκτης σωματικής και ψυχολογικής βίας. «Ήμουν όμως πεισματάρης, έβγαινα στην αντιπαράθεση, είχα και καλούς φίλους», θυμάται, «κάποιες φορές με έσωζε ότι έπαιζα καλό ποδόσφαιρο». Η εξαιρετική οικογένειά του ζει σε μεγάλη επισφάλεια, τα μεροκάματα είναι χαμηλά, οι δυσκολίες πολλές.

«Ήμουν ο μικρότερος και